

А. В. Кучер^{1,2}
Л. Ю. Кучер³
А. Є. Гончарова¹
Д. О. Калінова³

СТАЛЕ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ

¹Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

²ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського»

³Державний біотехнологічний університет

Анотація. Розкрито окремі результати бібліометричного аналізу у сфері сталого управління землями на основі бази Scopus. Зокрема, визначено динаміку публікаційної активності, ТОП-10 країн та ТОП-10 організацій світу за кількістю проіндексованих у Scopus публікацій, які містять у назві термін «sustainable land management». Визначено необхідність активізації досліджень із цього напрямку в Україні.

Ключові слова: стале управління землями, продовольча безпека, стале управління ґрунтами.

SUSTAINABLE LAND MANAGEMENT

Abstract. Some results of bibliometric analysis in the field of sustainable land management based on Scopus are disclosed. In particular, the dynamics of publication activity, the TOP-10 countries and TOP-10 organizations in the world by the number of publications indexed in Scopus containing the term “sustainable land management” in the title was determined. The need to intensify research in this area in Ukraine is determined.

Key words: sustainable land management, food security, sustainable soil management.

Економічні дослідження з проблеми сталого управління ґрунтами в Україні як складника сталого управління землями започатковано в працях одного зі співавторів цієї роботи [1–3]. Одним із аспектів сталого управління землями та боротьби з деградацією земель в Україні є ефективне використання «чистих» земель у процесі урбанізованого (міського, сільського, селищного) розвитку [4]. Установлено, що протягом 2000–2018 рр. швидкість споживання «чистих» земель в Україні дорівнювала 315 км² за рік і була однією з найнижчих порівняно з країнами ЄС, проте основним орієнтиром має стати досягнення до 2050 р. нульового рівня споживання «чистих» земель [4]. З іншого боку, виявлено істотні регіональні відмінності та резерви підвищення ресурсоощадності використання земель, що можуть бути використані для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо поліпшення ощадності землекористування в регіонах України [5]. Зазначене свідчить про актуальність і важливість впровадження концепції сталого управління землями на різних ієрархічних рівнях – від локального до глобального. Це підтверджує аналіз динаміки кількості проіндексованих у Scopus публікацій, які містять у назві термін «sustainable land management» (рис. 1).

Отже, загалом станом на 01.01.2022 р. у Scopus проіндексовано 284 публікації, які містять у назві термін «sustainable land management». Аналіз динаміки публікаційної активності за базою Scopus показав тенденцію до зростання інтенсивності досліджень із сталого управління землями у світі, особливо починаючи з 2013 р. Так, перша публікація з'явилася у 1992 р.; до 2013 р. їх щорічна кількість не перевищувала 15 од.; максимум публікаційної активності характерний для 2019 р. (29 документів). Світовими лідерами за кількістю публікацій є Німеччина (52 роботи або 18,3 % від загального обсягу), США (47 робіт або 16,5 %), Ефіопія (31 робота або 10,9 %), Нідерланди (29 робіт або 10,2 %), Англія (27 робіт або 9,5 %), Кенія (22 роботи або 7,7 %), Італія (18 робіт або 6,3 %), Австралія, Китай, Швейцарія (по 16 робіт або 5,6 %) (рис. 2). Українські науковці, на жаль, дотепер не мають жодної опублікованої роботи із терміном у назві «sustainable land management», яка б була проіндексована в базі Scopus, отже, маємо істотні прогалини в дослідженні цього питання вітчизняними вченими.

Аналіз ТОП-10 організацій світу за кількістю проіндексованих у Scopus публікацій, які містять у назві термін «sustainable land management», свідчить, що представники п'яти університетів / наукових центрів опублікували відповідно 23, 14, 12, 11 та 8 робіт, тобто загалом ТОП-5 організацій опублікували 68 документів або 23,9 % від загального обсягу. Отже, Вагенінгенський університет (Нідерланди) є світовим лідером у дослідженні проблеми сталого управління землями.

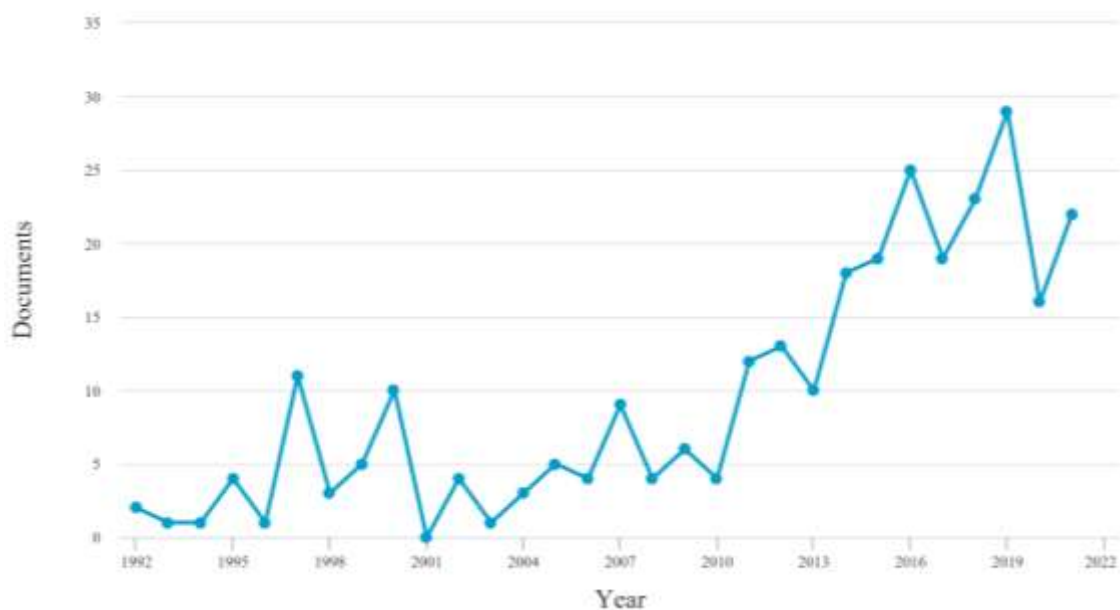

Рис. 1. Динаміка кількості проіндексованих у Scopus публікацій, які містять у назві термін «sustainable land management»

Джерело: сформовано на основі бази Scopus.

Аналіз за типом документів свідчить, що більшість (75,7 %) робіт опубліковано у формі статей; 8,5 % – розділи книг; 6,7 % – конференційні матеріали; 4,9 % – рецензії (огляди).

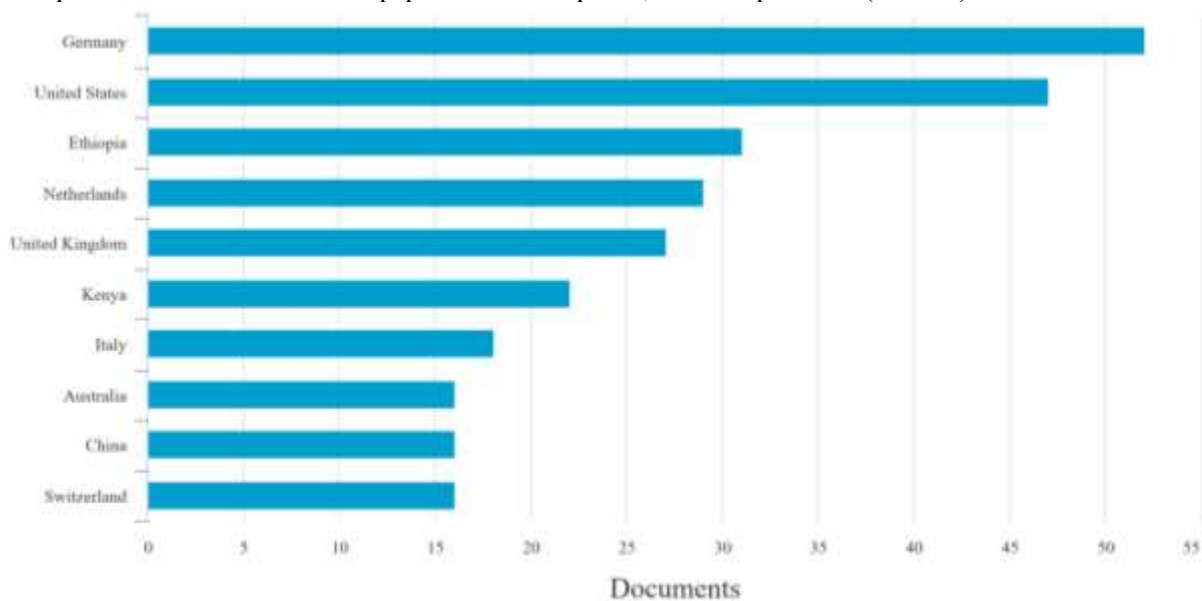

Рис. 2. ТОП-10 країн світу за кількістю проіндексованих у Scopus публікацій, які містять у назві термін «sustainable land management», 1992–2021 рр.

Джерело: сформовано на основі бази Scopus.

Отже, на основі аналізу динаміки публікаційної активності у сфері сталого управління землями, ТОП-10 країн та ТОП-10 організацій світу за кількістю проіндексованих у Scopus публікацій, які містять у назві термін «sustainable land management», вважаємо, що є об'єктивна необхідність активізації досліджень із цього напрямку в Україні.

Глобальний форум з продовольства та сільського господарства (Global Forum for Food and Agriculture – GFFA 2022), що відбувся 24–28 січня 2022 р. у Берліні вперше було присвячено питанням здоров'я ґрунтів та їх впливу на продовольчу безпеку й глобальні кліматичні проблеми. Головна тема GFFA 2022 року – «Стале використання землі: продовольча безпека починається з ґрунту», яка є однією з найважливіших проблем глобальної продовольчої ситуації та вимагає співпраці в усьому світі. Це пов'язано, зокрема, з тим, що, з одного боку, більше 90 % світового виробництва їжі залежить від ґрунту, а з іншого боку, – якість ґрунтів у світі все більше погіршується, а родючих земель стає дедалі

менше. За результатами конференції 68 міністрів підписали розгорнуте заключне комюніке «Стале використання землі: продовольча безпека починається з ґрунту», що є заклик до практичних дій і входить до поточного міжнародного дискурсу щодо світової аграрної політики [6]. Україна серед підписантів зазначеного комюніке, що свідчить про взяття на себе зобов'язань вживати конкретних дій щодо сталого управління ґрунтами для гарантування національної та глобальної продовольчої безпеки, а також для підвищення рівня життя фермерів й адаптації до зміни клімату.

В основу сталого управління землями можуть бути покладені результати дослідження щодо еколого-економічного регулювання ресурсоощадності землекористування, зокрема, результати кореляційного та кластерного аналізу, регресійного моделювання та прогнозування показників ресурсоощадності землекористування на прикладі окремих регіонів України [5; 7].

Таким чином, для впровадження концепції сталого управління землями на різних ієрархічних рівнях – від локального до глобального, необхідно в перспективі активізувати дослідження із цього напрямку, особливо на рівні конкретних суб'єктів господарювання, зокрема, в контексті імплементації Європейського зеленого курсу, що спрямований на скорочення викидів парникових газів, екологізацію агробізнесу, запровадження циркулярної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Kucher A. Sustainable soil management in the formation of competitiveness of agricultural enterprises: monograph. Plovdiv: Academic publishing house «Talent», 2019. 444 p. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.19554.07366>.
2. Kucher A. Strategic priorities of financial support for sustainable soil management in Ukraine. *Scientific Papers: Series «Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development»*. 2020. Vol. 20. Is. 3. Pp. 333–341. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.19167.07843>.
3. Балюк С. А., Кучер А. В. Просторові особливості ґрунтового покриття як основа сталого управління ґрунтами. *Український географічний журнал*. 2019. № 3. С. 3–14. <https://doi.org/10.15407/ugz2019.03.003>.
4. Будзяк О., Будзяк В., Грицак О. Ефективне використання «чистих» земель України в умовах сталого розвитку. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. Vol. 7. No. 3. Pp. 162–178. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.03.10>.
5. Kucher A., Hrechko A. Assessment and analysis of regional features of resource-saving land use for sustainable management. *Scientific Papers: Series «Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development»*. 2021. Vol. 21. Is. 1. Pp. 431–441. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.10402.35524>.
6. Берлінська конференція міністрів сільського господарства: комюніке українською мовою. URL: http://www.issar.com.ua/downloads/komyunike_zustrichi_ministriv_gffa_28-01-2022-red.pdf.
7. Кучер Л., Гончарова А., Калінова Д. Еколого-економічні засади сталого управління землекористуванням. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2021. Vol. 5. No. 1. 05. <https://doi.org/10.51599/is.2021.05.01.05>

Кучер Анатолій Васильович, доктор економічних наук, старший дослідник, професор кафедри екології та менеджменту довкілля, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; головний науковий співробітник, ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського», Харків.

Кучер Леся Юрївна, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри глобальної економіки, Державний біотехнологічний університет, Харків, e-mail: kucher@btu.kharkov.ua

Гончарова Анна Євгенівна, студентка магістратури навчально-наукового інституту екології, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків.

Калінова Дарія Олегівна, студентка 3 курсу факультету економічних відносин та фінансів, Державний біотехнологічний університет, Харків.

Kucher Anatolii, Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher, Professor of Department of Ecology and Environmental Management, V. N. Karazin Kharkiv National University; Chief Scientific Researcher, National Scientific Center «Institute for Soil Science and Agrochemistry Research named after O. N. Sokolovsky» Kharkiv.

Kucher Lesia, Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher, Associate Professor of Department of Global Economics, State Biotechnology University, Kharkiv, e-mail: kucher@btu.kharkov.ua

Honcharova Anna, master's student of the Karazin Institute of Environmental Sciences, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv.

Kalinova Dariia, student of the Faculty of Economic Relations and Finance, State Biotechnology University, Kharkiv.